91
D 90

DANIELA DUMITRESCU

ROMÂNIA
REGIUNILE DE DEZVOLTARE
DISPARITĂȚI
SOCIO-ECONOMICE

Editura Cetatea de Scaun

Daniela Dumitrescu

ROMÂNIA
REGIUNI DE DEZVOLTARE

- disparități socio-economice -

Editura Cetatea de Scaun

Referenţi: *prof. univ. dr.* Ion Velcea
prof. univ. dr. George Erdeli
Editor: Dan Iulian Mărgărit
Copertă: Andrei Mărgărit
Redactor: Claudiu Stan
Tehnoredactare: ing. Emil Preda

Lucrarea reflectă elementele de bază ale programei analitice ale cursului de ***Regiunile de dezvoltare ale României***, curs predat studenţilor specializării ***Geografie*** din cadrul Universităţii ***Valahia*** Târgovişte. Se adresează în acelaşi timp ***masteranzilor*** şi altor categorii de ***specialişti*** interesaţi de acest domeniu.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a Românici

DUMITRESCU, DANIELA
România : regiunile de dezvoltare : disparităţi socio-economice / Daniela Dumitrescu ; ed.: Dan Mărgărit ; pref.: prof. univ. dr. Ion Velcea. - Târgovişte : Cetatea de Scaun, 2008
Bibliogr.
ISBN 978-973-8966-61-1

I. Mărgărit, Dan (ed.)
II. Velcea, Ion (pref.)

911.3(498)

ISBN 978-973-8966-61-1
©***Editura Cetatea de Scaun*** Târgovişte, 2008
str. Ion Ciorănescu,bl. 1A, sc. A, ap. 1, jud. Dâmboviţa;
Tel./Fax.: 0245 218318; www.cetateadescaun.ro

Doamnei prof. univ. Dr. Valeria Amelia Velcea,

in memoriam, în semn de omagiu şi preţuire pentru contribuţia remarcabilă în cadrul Şcolii Geografice din România, model pentru nenumărate generaţii de studenţi şi cadre didactice...

CUPRINS

Prefață 11

Cap. 1. Considerații teoretico – metodologice cu privire la semnificația disparităților şi dezvoltarea regională 13
1.1. Considerații generale 13
1.2. Conceptul de disparități teritoriale 15
1.3. Conceptul de dezvoltare 17
1.4. Dezvoltarea regională a României - principii, obiective 20
1.5. Istoricul disparităților - *cauze, efecte* 23
1.6. Disparități regionale actuale 26

Cap. 2. Factori generatori şi limitativi ai dezvoltării 29
2.1. Rolul potențialului natural în dezvoltarea regională 29
2.1.1. Spațialitatea potențialului natural 30
2.1.2. Temporalitatea potențialului natural 32
2.2. Impactul organizării administrativ-teritoriale asupra dezvoltării regionale . 35
2.3. Impactul politicilor economice 39
2.4. Impactul riscurilor geografice asupra disparităților regionale 42

Cap. 3. Regiunile de dezvoltare – între inerție şi viabilitate 45
3.1. Criterii în definirea unităților taxonomice 45
3.2. Performanțele economice şi potențialul de creştere al regiunilor 50
3.2.1. Evoluția performanțelor economice ale regiunilor de dezvoltare. Disparități interregionale temporale 53
3.3. Trăsăturile organizatorice ale regiunilor de dezvoltare 57

Cap. 4. Profilul demografic al regiunilor de dezvoltare 67
4.1. Impactul factorilor demografici asupra dezvoltării umane la nivel local şi regional 68
4.1.1. Evoluția numerică a populației 68
4.1.2. Dinamica principalilor indicatori geodemografici – disparități regionale 72
4.1.2.1. Mişcarea naturală 72
4.1 2.2. Mişcarea migratorie 81
4.1.2.2.1. Mobilitatea internă şi impactul ei la nivel local şi regional 81
4.1.2.2.2. Migrația internațională: pierderea specialiştilor, ideilor, muncitorilor necalificați. *Cine câştigă şi cine pierde?* 84
4.2. Disparități regionale în dinamica forței de muncă 89
4.2.1. Forța de muncă 89
4.2.2. Noile raporturi urban-rural 95
4.2.2.1 Navetismul - dimensiunea temporală 95

4.2.2.2 Şomajul 97
4.2.2.2.1. Caracteristicile generale ale pieţei forţei de muncă în România 98
4.2.2.2.2. Dinamica globală a şomajului 100
4.2.2.2.3. Diferenţieri teritoriale ale şomajului 100
4.3. România – ţara cu cel mai mare deficit al forţei de muncă din lume 104

Cap. 5. Rolul relaţiilor dintre aşezările umane în procesul de dezvoltare regională - disparităţi geografice 109
5.1. Aşezările rurale - disparităţi în dinamica mărimii şi structurii lor demografice în perioada de tranziţie 109
5.1.1. Premisele dinamicii populaţiei rurale în perioada de tranziţie 109
5.1.2. Particularităţile perioadei de tranziţie 110
5.1.3. Evoluţia populaţiei rurale în intervalul 1990-2005 111
5.1.4. Factorii care au influenţat dinamica demografică 114
5.1.5. Mutaţii recente ale structurilor demografice rurale 115
5.1.5.1. Forţa de muncă din mediul rural. Înnoirea forţei de muncă 120
5.1.5.2. Schimbări în structura socio-economică a populaţiei rurale 121
5.2. Disparităţi regionale în cadrul sistemelor de aşezări urbane în România 126
5.2.1. Distorsiuni în dinamica sistemului de aşezări urbane 128
5.2.2. Rolul determinant al oraşelor mari în evoluţia şi structura sistemului urban naţional 134
5.2.3. Repere actuale ale dezvoltării urbane 135
5.2.4. Sprijinirea dezvoltării durabile a oraşelor – poli urbani de creştere 140

Cap. 6. Mutaţii în structura economică şi impactul asupra dezvoltării regionale 143
6.1. Restructurarea industrială la nivel naţional şi regional 143
6.2. Disparităţi regionale ale restructurării industriei asupra sistemului de aşezări 149
6.3. Dezvoltarea antreprenorială – alternativă şi motor al dinamicii economice 151
6.4. Structurile de sprijinire a afacerilor 154
6.5. Infrastructura de transport 156
6.5.1. Transportul rutier 157
6.5.2. Transportul aerian 159
6.5.3. Transportul pe apă 160
6.5.3.1. Tendinţe actuale ale traficului de mărfuri 162
6.6. Activitatea turistică 167
6.6.1. Promovarea turismului prin prisma dezvoltării durabile 175
6.6.2. Strategii de amenajare şi valorificare a potenţialului turistic 180

Cap. 7. Analiza comparativă şi disparităţi inter-regionale ale sistemelor de sănătate, sociale şi educaţionale 183
7.1. Sistemul de sănătate 183
7.1.1. Starea de sănătate a populaţiei 183

7.1.2. Infrastructura sanitară – disparităţi spaţiale 200
7.2. Disparităţi inter şi intraregionale în distribuţia spaţială a medicilor 204
7.2.1. Densitatea personalului medical în România, UE - 25 şi ţări selectate din Regiunea OMS Europa 204
7.2.2. Densitatea medicilor pe judeţe 205
7.2.3. Disparităţi intraregionale în gradul de acoperire cu specialităţi medicale 207
7.2.4. Analiză comparativă între centrele tradiţionale (Bucureşti, Cluj, Iaşi, Tg. Mureş, Timişoara, Craiova) şi celelalte judeţe 207
7.2.5. Migraţia personalului specializat din domeniul sanitar 208
7.2.5.1. Migraţia externă a personalului medical din România 210
7.2.5.2. Migraţia internă a personalului medical din România 212
Factori de influenţă 212
7.2.5.3.Migraţia externă a personalului medical din România 212
7.3 Calitatea vieţii şi serviciile sociale 214
7.3.1. Calitatea vieţii 214
7.3.2. Infrastructura pentru servicii sociale 222
7.4. Nivelul educaţional şi impactul asupra calităţii vieţii 224

Cap 8. Disparităţi regionale ale dezvoltării umane în România în context global 231
8.1. Dezvoltarea umană în context global 231
8.1.1. Indicele Dezvoltării Umane (IDU) 231
8.2. Dezvoltarea umană în Europa Centrală şi de Est 234
8.3. Dimensiunile dezvoltării umane regionale din România 235
8.3.1. Consideraţii generale 235
8.3.2. Aspecte fundamentale ale dezvoltării umane - creşterea economică 240
8.3.3. Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului (ODM) şi dezvoltarea umană în profil regional 241
8.4. Sărăcia – disparităţi regionale 244
8.4.1. Câteva aspecte ale sărăciei în România 246
8.4.2. România la limita sărăciei 249
8.4.3. Disparităţi regionale în repartiţia teritorială a ariilor sărace 250
8.4.4. Dezvoltarea umană la nivel regional şi local: înţelegerea sărăciei şi a disparităţilor la nivel de regiune, judeţ şi comunitate 252
8.5.4. Concluzii 254

Anexe 257

Anexa 1. Profilul economic al regiunilor de dezvoltare şi disparităţi intraregionale 259

Anexa 2. Analiza SWOT 294

Anexa 3. Profiluri regionale 296

Anexa 4. Favorabilităţi - restrictivităţi în dinamica regiunilor de dezvoltare 312

Anexa 5. Indicatori ai dezvoltării umane - disparităţi interregionale 335

Anexa 6. Impactul activităților economice asupra calității mediului 338
Anexa 7. România - profil demografic 341
Anexa 8. România - disparități ale IDU pe medii de viață 343
Bibliografie 345

PREFAȚĂ

FAVORABILITATEA SPAȚIULUI GEOGRAFIC ROMÂNESC decurge, obiectiv, din omogenitatea sau diversitatea factorilor de mediu ale ariilor carpatice, dunărene şi pontice, centrate pe arcul carpatic şi culoarele lui, de la care au pornit şi primit noi energii biologice (păduri, fauna), economice (substanțe minerale şi energetice), sociale (demografice şi culturale) şi certitudini politico-statale. Această calitate a spațiului geografic se completează în mod constant şi reciproc cu elemente emanate din structurile sociale.

Autoarea, o specialistă unanim recunoscută în analiza interrelației dintre funcțiile generate de activitățile geoproductive şi resursele umane, dintre resursele naturale şi capacitatea tehnicii de a le transforma, a realizat o valoroasă lucrare, de mare actualitate în contextul dezvoltării durabile a economiei naționale. Sunt implicate, în cele 369 pagini text, 90 figuri reprezentative şi 47 tabele, factorii generatori şi limitativi ai dezvoltării regionale, performanțele economice şi potențialul de creştere, impactul resurselor umane, disparitățile regionale în limitele sistemelor de aşezări umane, rolul activităților economice asupra calității mediului ambiant, ş.a.

Circa o cincime din totalul lucrării a fost consacrat analizei disparitățile geografice în dezvoltarea economică şi socială, la nivelul intra-regional. Dintre cele 8 regiuni de dezvoltare se detaşează Regiunea 8, respectiv Municipiul Bucureşti şi județul Ilfov, care a înregistrat cea mai mare participare la P.I.B. (circa 18%) şi la investițiile străine directe (peste 60%) ale României. Cele 4 județe din Regiunea de Vest (Arad, Caraş-Severin, Hunedoara şi Timiş) şi cele 6 din Regiunea Centru (Alba, Braşov, Covasna, Harghita, Mureş şi Sibiu) care dispun de importante resurse minerale, forestiere, cinegetice ş.a. au o creştere economică constantă, beneficiind şi de puternice investiții străine directe, de poziția geografică faborabilă față de piețele din Europa occidentală, dar şi de faptul că depind mai puțin de sectorul primar al economiei naționale, afectat aproape anual de calamități naturale şi în special de condițiile climatice.

Disparități economico-sociale sunt caracteristice şi între cele 27 țări membre ale Uniunii Europene. Astfel, țările cu economii dezvoltate (Germania, Marea Britanie, Franța, Italia şi Spania) au obținut 74% (2006) din produsul intern brut al U.E. (fără Bulgaria şi România). Diferența de circa